

Zacílenost a „cíl“

Zacílenost, resp. směřování k nějakému cíli (německy Zielstrebigkeit, lze také mluvit o „téličnosti“ nebo o „finalitě“) je od časů Aristotelových chápána tak, že jde o nějaké předem dané cíle; není-li cíl předem dán, nelze o žádné „téličnosti“ mluvit. Proti tomuto myšlenkovému „zatížení“ (zjevně redukujícímu) je třeba otevřít zcela speciální problematiku „téličnosti“ tam, kde „cíl“ (télos, finis) není předem dán, takže nemůže být chápán jako „příčina“ pohybu k němu směřujícího (tj. causa finalis), kde však v žádném případě „postup dění“ nelze jednoznačně odvozovat z toho, co předcházelo či předchází, tedy z minulosti. To, že nelze všechno vysvětlovat striktně kauzálně (ve smyslu caus efficiens), uznává už velké množství myslitelů, snad dokonce většina, ale nikdo nebo málokdo to domýšlí tím směrem, že je třeba se pokusit zkoumat rozdíl mezi pouhou „nahodilostí“ (resp. celými sériemi „nahodilostí“) a jakousi „téličností“ nového, odlišného typu, kde příslušný „cíl“ („výsledek“) není předem „dán“, tj. není o něm rozhodnuto v minulosti, nýbrž rozhoduje se o něm „na pochodu“, kterýžto pochod ani sám ovšem není pouhou náhodou, jen nahodilým výsledkem, nýbrž výsledkem onoho télického směřování.

(Písek, 120309-2.)